

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

VŨ MẠNH DŨNG. *Sự biến đổi của các giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam hiện nay*

Chuyên ngành: Đạo đức học

Mã số: 9 22 90 06

Giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam luôn giữ vị trí nền tảng, là yếu tố cơ bản tạo nên cốt cách tinh thần, sức mạnh dân tộc. Các giá trị đạo đức truyền thống không phải là bất biến. Trong quá trình phát triển, các giá trị này luôn có sự tiếp biến cùng với sự thay đổi của đời sống kinh tế-xã hội, của các thể chế chính trị-xã hội và sự giao lưu với các trào lưu tư tưởng văn hóa từ bên ngoài. Trên thực tế, các giá trị này đã có sự biến động sâu sắc, mạnh mẽ, một mặt được kế thừa và bổ sung những yếu tố mới mang tính thời đại hướng tới những giá trị toàn nhân loại, nhưng mặt khác cũng xuất hiện xu hướng suy giảm các giá trị chuẩn mực đạo đức truyền thống trong một số cộng đồng, tầng lớp, nhất là lớp trẻ. Điều này đặt ra vấn đề cần thiết phải nhận diện chính xác sự biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống để hạn chế những biến đổi tiêu cực và hướng các giá trị đạo đức truyền thống dân tộc biến đổi theo hướng tích cực. Đây cũng là lý do tác giả lựa chọn chủ đề nghiên cứu này cho luận án tiến sĩ của mình.

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Chương 1 *tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án*, nội dung chính của Luận án được trình bày trong 3 chương (từ chương 2 đến chương 4).

Chương 2: *Sự biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam - một số vấn đề lý luận cơ bản*

Giá trị đạo đức truyền thống là sản phẩm của quá trình phát triển lâu dài của lịch sử dân tộc, đó chính là một hệ giá trị tốt đẹp được thể hiện trong những chuẩn mực đạo đức phổ biến có tác động tích cực tới cộng đồng, điều chỉnh quan hệ giữa cá nhân và xã hội để tạo nên sự thống nhất hài hòa giữa lợi ích cá nhân và lợi ích xã hội. Các giá trị này mang tính ổn định tương đối và ăn sâu vào tâm lý tập quán xã hội từ thế hệ này nối tiếp thế hệ khác của dân tộc.

Khái quát về các giá trị đạo đức truyền thống tiêu biểu của cộng đồng dân tộc Việt Nam, Luận án nêu lên 5 giá trị được các nhà khoa học thừa nhận, đó là: *yêu nước; đoàn kết và ý thức cộng đồng; lòng nhân ái và thương người; cần cù và tiết kiệm; hiếu học và tôn sư trọng đạo*. Các giá trị này ít nhiều cũng có sự biến đổi trong suốt quá trình phát triển của dân tộc cùng với sự vận động biến đổi của lịch sử về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Tuy nhiên, trong quá trình biến đổi, các giá trị đạo đức truyền thống vẫn giữ được cái cốt lõi của nó, bởi vì, sự biến đổi đó chỉ là bổ sung thay đổi nội dung hay hình thức biểu hiện cho phù hợp với đặc trưng tính chất của thời đại và nhu cầu, lợi ích của các chủ thể trong dân tộc và đại diện cho dân tộc.

Hệ giá trị đạo đức truyền thống là những yếu tố có tác dụng ngăn chặn, hạn chế những hiện tượng xấu, tiêu cực trong đời sống xã hội và xây dựng các mối quan hệ tốt đẹp giữa người với người, đồng thời còn là tấm “màng lọc” giữ cho sự phát triển của đạo đức xã hội đúng hướng, điều tiết các mối quan hệ đạo đức, chọn lọc các giá trị đạo đức của nền văn minh nhân loại trong quá trình giao lưu văn hóa với nước

ngoài, gìn giữ, phát huy tốt bản sắc văn hóa dân tộc. Trên nền tảng hệ giá trị đạo đức truyền thống, các giá trị đạo đức mới của các thành viên trong cộng đồng có cơ sở hình thành một cách vững chắc.

Chương 3: Thực trạng biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống hiện nay ở Việt Nam

Giá trị đạo đức truyền thống của dân tộc Việt Nam được cô đúc trong suốt hàng ngàn năm lịch sử đấu tranh anh dũng để bảo đảm sự tồn tại và phát triển cho đến tận ngày nay. Các giá trị đạo đức truyền thống tiêu biểu được đề cập trong Luận án (như: lòng yêu nước; tinh thần đoàn kết và thức cộng đồng; lòng nhân ái và tình yêu thương con người; đức tính cần cù và tiết kiệm; tinh thần hiếu học và tôn sư trọng đạo) thể hiện những đặc trưng cơ bản nhất, tạo nên sức mạnh tiềm tàng và bền vững của cộng đồng dân tộc Việt Nam. Với tư cách là những yếu tố làm nên bản sắc dân tộc, các giá trị đạo đức truyền thống mang tính ổn định và trường tồn. Tuy nhiên trên thực tế, công cuộc xây dựng đất nước trong điều kiện nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, đặc biệt là trong xu thế toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế hiện nay, các giá trị đạo đức truyền thống trong sự vận động của nó ít nhiều có sự biến đổi cả theo xu hướng tích cực lẫn tiêu cực.

Sự biến đổi tích cực của các giá trị đạo đức truyền thống nước ta trong giai đoạn hiện nay có nhiều nguyên nhân, nhưng trước hết phải khẳng định là nhờ có sự định hướng của Đảng đối với sự phát triển xã hội và xây dựng con người mới, xây dựng đạo đức mới ở nước ta hiện nay. Đồng thời sự tác động tích cực, năng động của kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đã tạo ra những cơ hội mới cho các giá trị đạo đức truyền thống phát huy được sức mạnh trong điều kiện mới. Thêm vào đó, xu hướng toàn

cầu hóa và hội nhập quốc tế tạo điều kiện mở rộng giao lưu quốc tế, tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau giữa các dân tộc, thông qua đó có thể tiếp thu những tinh hoa văn hóa của các dân tộc khác, thay đổi các giá trị đạo đức truyền thống theo xu hướng tích cực, hiện đại.

Về cơ bản, những giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam biến đổi theo chiều hướng tích cực. Tuy vậy, do những tác động từ mặt trái của kinh tế thị trường, quá trình gia tăng đô thị hóa, toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế cũng như do một số yếu kém, hạn chế trong việc kế thừa và phát huy các giá trị đạo đức truyền thống nên các giá trị đạo đức truyền thống cũng có những biến đổi theo chiều hướng tiêu cực. Một bộ phận dân cư, trong đó có cả các cán bộ có chức, có quyền đã phai nhạt lý tưởng xã hội chủ nghĩa, phai nhạt lòng yêu nước, lười lao động, lười học tập, chạy theo chủ nghĩa cá nhân, lối sống thực dụng, hưởng thụ, xa hoa, lãng phí, làm xói mòn các giá trị đạo đức truyền thống. Chẳng hạn, một số người Việt Nam hiện nay tự cho mình là người yêu nước; phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội cũng như vai trò sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân Việt Nam; xuyên tạc lịch sử hiện đại Việt Nam; phủ nhận thành quả công cuộc đổi mới Việt Nam hiện nay. Đặc biệt, nhiều đối tượng lợi dụng tôn giáo để kích động nhân dân gây rối như vụ việc xảy ra ở Hà Tĩnh, Nghệ An sau sự kiện Fomusa và ở Bình Thuận, Đồng Nai khi biết có chủ trương xây dựng các đặc khu kinh tế. Hay trong những năm gần đây, đã xuất hiện xu hướng sống thực dụng, hưởng thụ, một bộ phận lớp trẻ quay lưng lại với giá trị đạo đức truyền thống của dân tộc. Tình yêu thương đùm bọc giữa con người với con người đã bị lấn át bởi những

quan hệ vật chất. Động cơ và tinh thần hiếu học của một bộ phận người Việt Nam đã có phần lệch lạc, xuất hiện xu hướng mua bán bằng cấp, làm bằng giả, gian lận trong thi cử, làm cho bằng cấp đôi khi chỉ mang tính hình thức...

Phân tích sự biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam theo hai hướng tích cực và tiêu cực, Luận án chỉ ra những giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam hiện nay vẫn còn nguyên giá trị và thể hiện rõ vai trò của chúng trong điều kiện mới. Tuy vậy, các giá trị này cũng có những biến đổi nhất định về nội dung, hình thức và phạm vi thể hiện do tác động của các nhân tố xuất hiện khi đất nước đang trong quá trình thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Đó cũng chính là tác động có tính hai mặt của kinh tế thị trường, của quá trình đô thị hóa, toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế.

Chương 4: Một số phương hướng và giải pháp pháp đảm bảo sự biến đổi giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam theo hướng tích cực

Phát huy những tác động tích cực cũng như khắc phục những tác động tiêu cực của các giá trị đạo đức truyền thống, Đảng và Nhà nước đã có sự chủ động và tích cực nhất định trong việc kế thừa và phát huy các giá trị đạo đức truyền thống trong điều kiện mới. Để đưa ra các giải pháp phù hợp với thực tiễn và yêu cầu của việc biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam hiện nay theo xu hướng tích cực, rất cần thiết phải có những quan điểm có tính chất định hướng đúng đắn và phải tuân thủ các quan điểm định hướng đó.

Quan điểm định hướng được xác định như những nguyên tắc, yêu cầu và

kim chỉ nam cho việc triển khai giải pháp nhằm điều chỉnh sự biến đổi giá trị đạo đức truyền thống phát triển đúng hướng vừa truyền thống, vừa hiện đại. Theo đó, để khắc phục tình trạng biến đổi tiêu cực, định hướng cho sự biến đổi của các giá trị đạo đức truyền thống theo chiều hướng tích cực, Đảng và Nhà nước cần đẩy mạnh hơn nữa các quá trình: tuyên truyền, giáo dục đạo đức nói chung và các giá trị đạo đức truyền thống nói riêng; đổi mới nội dung và cụ thể hóa phạm vi bao quát của các giá trị đạo đức truyền thống cho phù hợp với điều kiện mới; tăng cường hơn nữa vai trò của pháp luật trong việc bảo vệ và phát huy tác động tích cực của các giá trị đạo đức truyền thống trong mọi lĩnh vực hoạt động của xã hội và con người; đẩy mạnh việc xây dựng môi trường kinh tế - xã hội lành mạnh, tạo điều kiện thuận lợi cho việc kế thừa, đổi mới và phát huy các giá trị đạo đức truyền thống. Như vậy, chủ động, tích cực thực hiện đồng bộ các giải pháp đã nêu cũng có nghĩa là làm biến đổi các giá trị đạo đức truyền thống Việt Nam theo hướng tích cực đáp ứng các yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước trong điều kiện hiện nay. Cùng với đó, việc mở rộng và đổi mới nội dung các giá trị đạo đức truyền thống đã trở thành những giá trị, những chuẩn mực cơ bản định hướng và điều tiết các hoạt động chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội của tuyệt đại đa số người dân Việt Nam.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Học viện, họp tại Học viện Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam năm 2019.

QT.

giới thiệu